

2.8. Virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzēji

Saskaņā ar Novēršanas likuma 45.panta otrās daļas 6.punkta e) apakšpunktu VID uzraugāmie subjekti ir personas, kas sniedz virtuālas valūtas pakalpojumus.

Virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzēji ir personas, kuras sniedz virtuālās valūtas pakalpojumus, tai skaitā citu personu emitētās virtuālās valūtas maiņas pakalpojumu sniedzēji, kuri lietotājiem nodrošina iespēju veikt virtuālās valūtas maiņu pret citu virtuālo valūtu, saņemot par to komisijas maksu, vai piedāvā iegādāties un atpirkt virtuālo valūtu, izmantojot atzītu likumīgu maksāšanas līdzekli.

Virtuālā valūta — vērtības digitālais atspoguļojums, kas var būt digitāli nosūtīts, glabāts vai tirgots un var funkcionēt kā apmaiņas līdzeklis, bet nav atzīts par likumīgu maksāšanas līdzekli, nav uzskatāms par banknoti un monētu, bezskaidru naudu un elektronisko naudu, kā arī nav monetārā vērtība, kura uzkrāta maksājuma instrumentā, kas tiek izmantots [Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma](#) 3. panta 10. un 11. punktā minētajos gadījumos.

Saskaņā ar *Euro* ieviešanas kārtības likuma 3.panta trešo daļu vienīgais likumīgais maksāšanas līdzeklis Latvijas Republikā ir *euro*.

Tādējādi par virtuālas valūtas pakalpojumu uzskatāmas šādas operācijas saimnieciskās darbības ietvaros:

1. Virtuālas valūtas iegādes, maksājot ar *euro*;
2. Virtuālas valūtas pārdošana par *euro*;
3. Viena veida virtuālas valūtas maiņa pret cita veida virtuālo valūtu;
4. Virtuālā maka pakalpojumu sniegšana.

Minētas operācijas uzskatāmas par virtuālās valūtas pakalpojumu, ja virtuālās valūtas emitents ir cita persona.

Virtuālās valūtas pakalpojumu ietvaros maksājumus var veikt skaidrā naudā, ar pārskaitījumu bankas kontā, ar kredītkaršu vai debetkaršu maksājumiem, skaidrās naudas iemaksu kredītiestādē virtuālās valūtas pārdevēja kontā vai izmantojot elektronisko naudu un naudas pārvedumu iestādes (piemēram, *Western Union* un *MoneyGram*).

Par virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzējiem tiek uzskatītas personas, kas nodrošina virtuālo valūtu bankomātu darbību.

Turklāt par virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzējiem arī uzskatāmas personas, kas nodrošina valūtas pakalpojumus internetā.

Iepriekš minēto operāciju (virtuālas valūtas pakalpojumi) veikšana nosaka Novēršanas likuma subjekta statusu un pienākumu paziņot VID savu darbības veidu atbilstoši Novēršanas likuma 45.panta trešajai daļai. Attiecībā uz virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzējiem Novēršanas likuma subjekta statusu neietekmē reģistrētais saimnieciskās darbības (pamatdarbības un papilddarbības) veids pēc NACE 2 klasifikatora.

Virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzējiem ir saistošas visas Novēršanas likumā noteiktās prasības subjektiem.

Virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzējs, atbilstoši savam darbības veidam un tās apmēram veic un dokumentē savu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas risku novērtējumu, un, pamatojoties uz šo novērtējumu, izveido IKS atbilstoši Novēršanas likuma 6. un 7.pantam, kā arī veic klientu identifikāciju un izpēti. Turklāt virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzējam ir pienākums ziņot par aizdomīgiem darījumiem, kā arī Novēršanas likuma 32.pantā noteiktos gadījumos atturēties no darījuma veikšanas.

Virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzēju darbības risku indentifikātori saistīti ar pašas virtuālās valūtas specifiku un riskiem.

Saskaņā ar FATF un EUROPOL sniegto informāciju virtuālo valūtu pamata riski NILLTPF jomā saistīti ar:

1. anonimitāti (īpaši decentralizētājām virtuālām valūtām);
2. operāciju ātruma iezīmēm;
3. caurspīdīguma trūkumu;
4. neizsekojamu naudas plūsmu un piegādes kanālu;
5. pārrobežu pārvešanas iespējām;

Virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzējiem jāizstrādā IKS, klientu identifikācijas un izpētes procedūras, kas varētu efektīvi novērst minēto risku draudus.

Katram virtuālas valūtas veidam piemīt savs anonimitātes līmenis.

Decentralizētas, konvertējamas virtuālās valūtas garantē noteiktu anonimitātes līmeni, it īpaši ar to vispārējo neklātienes klientu attiecību iezīmi, un tāpēc tās var izmantot noziedznieki, lai anonīmi veiktu maksājumus, pārskaitītu līdzekļus vai iegādātos preces.

Saskaņā ar Novēršanas likuma 11.panta pirmās daļas 6.punktu virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzējam ir pienākums veikt klienta izpēti, ja darījumā tiek izmantota virtuālā valūta. Par virtuālās valūtas izmantošanu ir uzskatāma ne tikai virtuālās valūtas pirkšana vai pārdošana, bet arī tās uzglabāšana vai ar uzglabāšanu, pirkšanu vai pārdošanu tieši saistītu pakalpojumu nodrošināšana.

Ņemot vērā pakalpojumu attālināto (neklātienes) raksturu, vēršam uzmanību uz Novēršanas likuma 22.panta otrās daļas 1.punktu, kurš nosaka padziļinātas izpētes kārtību klientam, kas nav personīgi piedalījies identifikācijas procedūrā klātienē. Pārējās klientu izpētes un identifikācijas prasības aprakstītas vadlīniju sadaļā 4. “Klientu identifikācija”.

Virtuālo valūtu operāciju caurspīdīguma trūkums un ātrums ierobežo iespēju izsekot darījumu norisei un noteikt sākotnēju līdzekļu izcelsmi, kā arī palielina krāpniecisko darījumu iespējas.

Neizsekojamu naudas plūsmu raksturo apstākļi, ka virtuālās valūtas līdzekļu pārskaitīšana un maksājumu veikšana parasti balstās uz

sarežģītām infrastruktūrām, kurās iesaistītas vairākas puses, kas bieži vien atrodas vairākās dažādās pasaules valstīs. Tāpat arī ziņas par klientiem un darījumiem var glabāties pie dažādām iestādēm/uzņēmumiem/personām, kas bieži vien atrodas dažādās valstīs, tādējādi apgrūtinot izsekojamību un uzraudzības iespējas. Vienlaikus virtuālās valūtas pakalpojuma piegādes kanālu risku saasina strauji attīstošās decentralizēto virtuālo valūtu tehnoloģijas un biznesa modeļi, ieskaitot dalībnieku, kas virtuālo valūtu maksājumu sistēmās sniedz savus pakalpojumus, mainīgo skaitu un to tipus/lomas.

Virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzējs pēc darījuma attiecību uzsākšanas veic to uzraudzību, tai skaitā pārbaudes, kas apstiprina, ka darījuma attiecību laikā slēgtie darījumi tiek veikti saskaņā ar likuma subjekta rīcībā esošo informāciju par klientu, tā saimniecisko darbību, risku profilu un līdzekļu izcelsmi.

Turklāt Novēšanas likuma 20.panta pirmā daļa nosaka, ka likuma subjekts pēc darījuma attiecību uzsākšanas vai veicot gadījuma rakstura darījumus, balstoties uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas risku novērtējumu, pastāvīgi:

1) aktualizē informāciju par klienta saimniecisko vai personisko darbību;

2) veic klienta darbību un darījumu uzraudzību, lai pārlicinātos, vai darījumi nav uzskatāmi par aizdomīgiem.

Virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzējam ir pienākums pildīt minētas Novēšanas likumā noteiktas prasības klientu darbības un darījumu uzraudzībai.

Papildu informācija un rekomendācijas noteiktas vadlīniju sadaļās 3. “Uz risku balstīta pieeja” un 4. “Klientu identifikācija”.

Pārrobežu elements palielina risku mijiedarbībai ar augsta riska zonām vai augsta riska klientiem. Virtuālās valūtas sistēmas komponenti var atrasties valstīs, kurās nepastāv pietiekama NILLTPFN uzraudzība.

Virtuālo valūtu sistēmām var piekļūt ar interneta starpniecību (ieskaitot ar mobilajiem tālruniem) un tās var izmantot, lai veiktu pārrobežu maksājumus, līdzekļu pārskaitījumus un operācijas ar virtuālajām valūtām. Turklāt svarīgi, ka virtuālās valūtas pakalpojumu saņēmēji var būt saistīti ar paaugstināta riska jurisdikciju.

Novēšanas likuma 11.¹ panta trešās daļas 2.punkts paredz paaugstināta riska jurisdikciju kā risku paaugstinošu faktoru klienta izpētes ietvaros.

Savukārt Novēšanas likuma 22.panta otrās daļas 5.punktā noteikts, ka likuma subjekts veic klienta padziļinātu izpēti, uzsākot un uzturot darījuma attiecības vai veicot gadījuma rakstura darījumu ar klientu, ja pastāv paaugstināts noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas vai terorisma un proliferācijas finansēšanas risks.

Novēršanas likuma 20.panta otrās daļas 2.punkts nosaka pienākumu subjektam, veicot darījuma attiecību vai gadījuma rakstura darījumu uzraudzību, īpašu uzmanību pievērst darījumam, kurā piedalās persona no augsta riska trešajām valstīm.

Virtuālo valūtas pakalpojumu sniedzējam jāņem vērā minētie risku identifikatori veicot risku novērtējumu, izveidojot efektīvu IKS un pildot pārējās Novēršanas likumā noteiktas prasības.

Uz virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzēju kā Novēršanas likuma subjektu attiecas šajās vadlīnijās paredzētās rekomendācijas un informācija.